

Svida I. V.
Mukachevo State University

SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION: SYNERGETIC APPROACH

Summary

This article studies the components of the modern sustainable development concept. Using the synergetic approach made it possible to find out the compatibility of sustainable development and globalization. It also makes an emphasis on the effects of globalization nowadays, its consistency and scalability and adaptability to changes in the new conditions arising under the influence of various factors that shape up the global development.

Key words: sustainable development, globalization, integration, synergetic system.

УДК 358.032.2(7)

Тимошенко І. В.
Полтавський університет економіки і торгівлі

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НЕКОМЕРЦІЙНИХ ФОРМ СТРАХУВАННЯ НА ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКОМУ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ

Відображено специфіку функціонування некомерційних форм страхування, що представлені товариствами взаємного страхування й страховими кооперативами. Досліджено їх місце на північноамериканському ринку страхових послуг. Визначено тенденції розвитку названих організацій в умовах світової глобалізації.

Ключові слова: північноамериканський страховий ринок, некомерційні форми страхування, асоціації товариств взаємного страхування й страхових кооперативів, акціонування.

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими й практичними завданнями. Сучасний стан світової економіки та інтеграційні економічні процеси зумовлюють необхідність розвитку вітчизняного страхового ринку з урахуванням національних особливостей та світового досвіду.

В Україні основу системи страхування становлять акціонерні товариства, пріоритетом яких є максимізація прибутку. Незацікавленість комерційних страховиків в обслуговуванні клієнтів з обмеженою платоспроможністю при високих ризиках, створює значні проблеми для господарюючих суб'єктів і населення та збільшує рівень їх недовіри до страхових компаній. Це означає, що сьогочасна страхова система не може повною мірою задовольнити всі потреби суспільства у страховому захисті тільки комерційними страховиками. Відсутність некомерційних форм страхування як повноцінних учасників ринкових відносин свідчить про деформування національного ринку страхових послуг, а, отже, і неможливість його об'єктивного оцінювання.

В зарубіжних країнах ефективно функціонування страхового ринку визначається передусім його цілісністю, завдяки присутності двох типів страхування – комерційного й некомерційного. Останнє представлено товариствами взаємного страхування й страховими кооперативами, що функціонують на однакових принципах і формують на світовому ринку страхових послуг сектор взаємного страхування. Наявність акціонерних і некомерційних форм страхування, як показує досвід розвинених держав, сприяє гармонізації ринку, додає більшої демократичності страховій системі, задовольняє потреби населення у загальнодоступному страховому захисті.

У зв'язку з цим вивчення міжнародного досвіду функціонування некомерційних страхових організацій з метою виявлення перспектив та мож-

ливостей їх застосування на вітчизняному ринку страхових послуг, викликає не тільки науковий, але й практичний інтерес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні некомерційне страхування та його організаційно-правові форми є однією з маловивчених проблем, хоча й не новою для вітчизняної економічної науки. Функціонування у другій половині XIX-початку XX століття на українському страховому ринку міських і земських товариств взаємного страхування й страхових кооперативів супроводжувалось значною кількістю теоретичних публікацій. Але монополізація радянською державою страхової діяльності призвела до скасування усіх форм некомерційного страхування та вилучення відповідної проблематики з наукових досліджень.

На сучасному етапі ґрунтовний аналіз міжнародного страхування і його вплив на розвиток українського ринку страхових послуг міститься у працях відомих учених В.Д. Базилевича, О.О. Гаманкової, О.В. Козьменко, С.С. Осадця, В.М. Фурмана та інших дослідників, однак роль некомерційних страховиків висвітлюється ними побіжно.

Окремі економічні аспекти вищезначеної проблеми розглянуті в роботах О.М. Віленчука, П.А. Стрельбицького, А.О. Пантелеймоненка, С.А. Навроцького; історико-правові аспекти – А.С. Адамова, В.В. Мачуського, К.М. Твердомед. Аналіз наукових статей зазначених авторів свідчить, що вони розкривають переважно галузевий характер діяльності некомерційних страхових організацій.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Майже відсутні дослідження, які б розкривали теорію і практику некомерційних форм страхування у комплексі; недостатньо вивчені сучасні тенденції, що визначають динаміку розвитку взаємного страхування в рамках про-

цесу глобалізації світової економіки; не визначена функціональна роль некомерційних страхових організацій у системі ринкових взаємодій, практично відсутній аналіз досвіду функціонування взаємних страхових організацій на світовому ринку страхових послуг.

Метою роботи є обґрунтування функціональної ролі, специфіки й місця товариств взаємного страхування й страхових кооперативів у національних системах страхування на прикладі північноамериканського ринку страхових послуг, виявлення сучасних тенденцій, що визначають динаміку й потенціал розвитку названих організацій в умовах світової глобалізації. Методологічною базою даного дослідження є методи наукового пізнання та економічного аналізу

Основні результати дослідження. Сутність некомерційного страхування полягає у тому, що воно здійснюється страховими організаціями, створеними самими страхувальниками на основі взаємного розподілу ризиків з метою отримання ефективного страхового захисту при мінімальних витратах. Його складовими є взаємне й кооперативне страхування.

Економічний зміст і механізм функціонування некомерційних форм страхування проявляється у принципах їх організації. Кожний член товариства взаємного страхування (ТВС) чи страхового кооперативу, укладаючи договір, стає одночасно співвласником усіх активів і доходів у межах страхової організації і, відповідно, страховиком для себе та інших учасників. Це зумовлює названих організацій відсутність посередників і служить економічною передумовою надання страхових послуг за собівартістю. Формування страхового фонду відбувається за рахунок доходів, отриманих від власної діяльності. Спільне володіння страховим фондом та рівне право власності зумовлює не лише участь усіх членів у формуванні та розпорядженні ним, а й солідарну відповідальність за страховими зобов'язаннями [1, с. 267]. Найбільш істотною ознакою некомерційного страхування як форми взаємодопомоги, є неприбутковий характер страхових операцій та демократичність управління.

На міжнародних страхових ринках ТВС і страхові кооперативи, як вже зазначалося, формують сектор взаємного страхування і у статистичних документах представлені єдиним показником. Ідентичність їх економічної природи підтверджується також створенням ними спільних міжнародних і регіональних об'єднань: Міжнародної Федерації кооперативного й взаємного страхування (International Cooperative and Mutual Insurance Federation – «ICMIF»), Асоціації взаємних страхових компаній і страхових кооперативів у Європі (Association of Mutual Insurers and Insurance Cooperatives in Europe – «AMICE»), Національної Асоціації взаємних страхових компаній США й Канади (National Association of Mutual Insurance Companies – «NAMIC»).

Дослідження місця некомерційних форм страхування у рейтинговому списку національних страхових ринків демонструє широке їх поширення у більшості зарубіжних країн. Згідно зі звітом AMICE за 2013 рік, частка взаємного страхування в країнах-членах ЄС складає 26% страхового ринку, у США – 33,9%, в Японії – 38,2% Азії і Океанії – 11,4%, Латинській Америці – 10,7%. На світовому ринку страхових послуг питома вага взаємного страхування становить близько 40% [2].

Американська система взаємного страхування нараховує понад 260 років. Перше товариство вза-

ємного страхування – «Philadelphia Contribution» – виникло у 1752 році за підтримки Бенджаміна Франкліна. Ця найстаріша компанія й сьогодні успішно діє на американському ринку (термін «компанія» в англійській мові застосовується як по відношенню до акціонерних товариств, так і організацій взаємного страхування). Найбільшим в масштабах країни ТВС є «Prudential Insurance Company of America».

Взаємний метод організації страхового захисту використовується при особистому страхуванні, страхуванні життя, пенсій, сільськогосподарських ризиків, професійної відповідальності. В індустріально розвинених країнах сфера діяльності компаній взаємного страхування концентрується переважно на особистому страхуванні. У США, наприклад, товариства взаємного страхування становлять 6% від 200 страховиків, що спеціалізуються на страхових операціях даного виду, однак, на них припадає 42% проданих полісів. Аналіз ринку страхових послуг США, на який припадає 37,9% світового страхування, показав, що товариства взаємного страхування та кооперативи становлять 57,6% ринку страхування життя і 27% – ринку загального страхування Майже така сама питома вага названих організацій на страховому ринку Канади. Серед ТВС, що займаються страхуванням життя, на першому місці «Northwestern Mutual» та «American Express» [3, с. 107].

Об'єктом діяльності кооперативних страхових організацій є страхування майна, підприємницьких або сільськогосподарських ризиків своїх членів. Найбільшою серед них є канадська компанія «Townsend Farmers Mutual Fire Insurance Company», заснована фермерами провінції Онтаріо у 1879 році. Разом з іншими ТВС, які займаються страхуванням фермерських господарств, вона є частиною фінансово сильної системи пере-страхування, що гарантує її платоспроможність.

За останнє десятиріччя страховики всього світу зазнавали труднощів у зв'язку з фінансовою кризою 2007-2008 років. На північноамериканському страховому ринку фінансова нестабільність посилювалась катастрофами природного й техногенного характеру. Тільки через ураган Сенді (другий в історії країни за масштабами руйнівної сили) страхові компанії Сполучених Штатів Америки втратили 116 млрд дол. США, у тому числі взаємні страховики зазнали збитків на 35 млрд дол. [4, с. 13].

Втім, незважаючи на значні втрати через складну макроекономічну ситуацію, страхові організації, що функціонують на принципах взаємності, змогли відновити свої позиції. За інформацією Міжнародної федерації кооперативного й взаємного страхування (ICMIF), премії некомерційних страхових організацій на північноамериканському ринку зросли у 2012 році порівняно з 2007 роком на 26%, у той час як доходи комерційних страховиків збільшилися тільки на 11,8%. Понад 1900 компаній взаємного страхування володіють активами на суму 2,3 трильйонів дол. США і отримали дохід у 435 млрд дол. США, що становить 34,2% загального обсягу американського ринку страхових послуг [5].

Причини швидкого зростання сектору взаємного страхування аналітики ринку пояснюють підвищеним попитом на недорогий страховий захист в умовах фінансової нестабільності середніх верств американського населення, впливом демографічних тенденцій, коли у людей перед виходом на пенсію збільшувалася потреба забезпечити своє

майбутнє страхуванням ренти, прагненням американських родин до довгострокового страхування здоров'я, майна, кредитів тощо.

У першу трійку взаємних страховиків входять «State Farm» з доходом 52594 млн дол. США, «Liberty Mutual Insurance» з 26659 млн дол. США та «Farmers Insurance Group» з доходом 17621 млн дол. США Місце товариств взаємного страхування серед Топ-40 страхових компаній американського ринку представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Місце товариств взаємного страхування серед Топ-10 страхових компаній американського ринку (станом на 2012 рік)

	Рейтинг	Страхова премія (млн дол. США)	% ринку
Топ-10 страховиків нерухомості			
Texas Farmers Insurance Company	2	574690714	9.05
Топ-10 страховиків майна й особистого транспорту			
State Farm Mutual Automobile Insurance Company	1	2510789443	17.66
Farmers Texas County Mutual Insurance Company	2	1311817937	9.23
Progressive County Mutual Insurance Company	3	1279812827	9,00
Old American County Mutual Fire Insurance Company	6	485018383	3.41
Home State County Mutual Insurance Company	7	450042266	3.17
Colonial County Mutual Insurance Company	10	346931876	2.44
Топ-10 страховиків професійної відповідальності			
Texas Mutual Insurance Company	1	906404860	37.07
Amerisure Mutual Insurance Company	21	18948586	0,77
Liberty Mutual Insurance Company	29	13525749	0,55
Топ-10 страховиків життя			
New York Life Insurance Company,	2	490863471	4.84

Джерело: [6]

Наведені у таблиці дані свідчать про масштабність взаємного страхування, що підтверджує його значимість у національній страховій системі.

Канадський сектор взаємного страхування представлений 316 компаніями, що обслуговують 5 млн 100 тис. членів. Його частка на ринку взаємного страхування збільшилась після фінансової кризи з 16,3% у 2007 році до 19,5% у 2011 році, а обсяг страхових виплат за відповідний період – на 10,6% [7].

Слід відзначити, що формування репутації найбільших компаній взаємного страхування так само, як і формування їх фінансових ресурсів, відбувалося протягом багатьох десятиліть. Приміром, американське товариство взаємного страхування життя «New York Life Insurance» було засновано у 1845 році під назвою «Nautilus Insurance Company». На той момент його активи становили 17 тис. дол. США. Ця компанія стала широко відомою завдяки своїм інноваційним ініціативам: у 1860 році вона ввела в практику положення про те, що дія страхового поліса не припиняється, якщо страхова премія сплачена із запізненням (пізніше така вимога була внесена в законодавство); згодом першою серед американ-

ських страховиків почала страхувати жінок на тих же умовах, що й чоловіків. Свою нинішню назву компанія отримала у 1849 році й на сьогодні вона має найвищий рейтинг надійності – AAA, наданий їй агентством Standard and Poor's [8].

У Канаді значна кількість сучасних взаємних страховиків розпочинали свою діяльність зі страхування фермерських господарств. Показово у цьому плані є історія розвитку «Saskatoon Mutual Fire Insurance Company», заснованою групою фермерів для страхового захисту від вогню. У 1908 році тридцять два фермери підписали гарантії на загальну суму 43 тис. дол. США, домовившись, що страхові виплати будуть здійснюватись після продажу врожаю. У перший рік роботи ТВС складалося з 240 членів із капіталом у 2,4 млн дол. США. Через вісім років воно об'єднувало вже 10 тис. фермерів, збільшивши свої активи до 13 млн дол. США. Збереглися записи страхових виплат за 1916 рік, де зазначено, що загальний обсяг премій склав 22 тис. дол., з яких 70 дол. виплачені за пожежу в коморі; 13,35 дол. за згорілого теля; 150 дол. за коня, що загинув від блискавки; 600 дол. за чотирьох коней, знищених у прерії вогнем; 47,50 дол. за зруйнований бурей сарай тощо. Розвиваючись, компанія поширила свою діяльність на інші канадські провінції (Британську Колумбію й Манітобу). До 1950 року вона перетворилася на один з найбільших страховиків легкових автомобілів у західній частині Канади. Через рік, одержавши федеральну ліцензію, змінила назву на «Saskatchewan Mutual Insurance Company». Після уведення у 1992 році нового логотипу, її стали скорочено називати «SMI». Сьогодні компанія, маючи 26,5 млн дол. США страхових премій, веде бізнес в усіх західних регіонах Канади і є найбільшим взаємним страховиком нерухомості, транспорту та сільськогосподарських ризиків [9].

Важливу роль в об'єднанні взаємних страховиків північноамериканського регіону та перетворенні їх на впливових учасників страхового ринку відіграє Національна асоціація взаємних страхових компаній – «NAMIC», створена у 1896 році як «Асоціація кооперативних товариств взаємного страхування». У 1920 році вона змінила назву на нинішню, й сьогодні є головною саморегулюючою спілкою США й Канади. В організаційній структурі асоціації прослідковується особливість системи правового регулювання США (широка автономія штатів і чітке розмежування повноважень між ними й федеральним центром). У рамках асоціації діють дві комісії: на рівні і на федерально-рівні. Основну частину питань, пов'язаних із функціонуванням взаємних страхових товариств вирішує регіональна комісія. Комісія із законодавства й регулювання на федеральному рівні займається переважно лобюванням інтересів членів «NAMIC» в урядових органах. У 2011 році асоціація нараховувала 1640 компаній-членів, на долю яких припадає 43% від усієї кількості страхових премій (196 млрд дол. США). На правах асоційованого членства в асоціації перебувають понад 50 фермерських ТВС. NAMIC надає своїм членам послуги у найширшому спектрі, від інформаційно-пропагандистської діяльності та освіти до міжнародного співробітництва [10].

За останні роки відбулося зниження питомої ваги взаємного страхування північноамериканського страхового ринку на світовому ринку з 30% до 26,6%. Викликано це як серйозною конкуренцією з боку комерційних страховиків, що пропо-

нують кращі умови страхування за рахунок більш прибуткового розміщення активів, так і зменшенням кількості ТВС за рахунок перетворення їх у акціонерні або взаємні холдингові компанії.

Процес акціонування взаємних страхових товариств і кооперативів, який найбільш активно спостерігався у 1990-х роках, прискорила глобалізація світової економіки. Сутність його полягала у виході майна і активів некомерційних страхових організацій з-під контролю співвласників. На практиці така трансформація здійснювалася декількома способами: 1) рішенням членів взаємних страхових товариств про зміну організаційно-правової форми; 2) поглинанням ТВС сильнішою акціонерною компанією; 3) поєднанням взаємного і акціонерного страхування шляхом створення холдингової компанії.

На північноамериканському ринку акціонування взаємних страхових компаній відбувається більш швидкими темпами, ніж у європейському регіоні. Серед причин економісти називають виплату страховиками близько 40 млрд дол. США після терористичних актів 11 вересня 2001 року. Долаючи труднощі із залученням капіталу, взаємні страхові компанії використовували так зване часткове акціонування, що передбачало створення взаємної холдингової компанії. Остання являє собою гібридну організацію, 50% якої належать членам взаємного товариства й 50% акціонерам. ТВС передає повноваження щодо ведення справ акціонерам, які й здійснюють страхову діяльність; у свою чергу воно контролює цю діяльність, але не надає страхових послуг. Хоча холдингові компанії залишають за собою назву «взаємні», де-факто ТВС на її політику не впливають [11].

Оцінка науковцями процесу акціонування доволі неоднозначна. Частина з них вважає, що він оздоровлює інфраструктуру взаємного страхування та сприяє консолідації ТВС; інші роблять висновок про знищення ним основних соціальних принципів взаємності, як процесу взаємодопомоги [12]. Зрозуміло, що дане питання потребує глибокого дослідження.

Висновки. Спираючись на вищесказане, можна стверджувати, що некомерційні форми страхування, які ґрунтуються на принципі колективного нагромадження страхового фонду особами, що

мають еквівалентні страхові ризики, займають значне місце на північноамериканському ринку страхових послуг та є важливою умовою його цілісності й гармонійного розвитку. Як альтернатива комерційному страхуванню, ТВС і страхові кооперативи проводять страхування у тих галузях, де акціонерні компанії намагаються обмежити свою діяльність у зв'язку із збитковістю або ризикованістю страхових операцій. Практика показує, що організації взаємного страхування за своєю ефективністю не поступаються комерційному страхуванню, а в ряді страхових галузей займають провідне місце. Після світової фінансової кризи сектор взаємного страхування перегнав комерційний за темпами зростання, що свідчить про його конкурентоспроможність. Ступінь поширеності некомерційних форм страхування напряму пов'язана з рівнем розвитку страхової справи в країні.

Як професійні учасники ринку, взаємні страхові організації сприяють формуванню повноцінного конкурентного середовища. Протидіючи монополізму комерційних страхових компаній, вони спонукають їх до охоплення додаткових сегментів страхового ринку, удосконалення технологій страхування, розширення спектру страхових послуг, що у підсумку впливає на ефективність функціонування страхової системи в цілому. Успішна діяльність товариств взаємного страхування і страхових кооперативів на ринках зарубіжних країн дає можливість стверджувати, що вони є цілком ефективними й перспективними організаціями також і для української практики.

Динаміка та тенденції розвитку некомерційних форм страхування в значній мірі залежать від процесів, що відбуваються у сучасному світі. Трансформація некомерційних страхових товариств у акціонерні або холдингові компанії, що викликана світовою глобалізацією та проблемами, привнесеними фінансовою кризою, на північноамериканському ринку посилилася катастрофами природного й техногенного характеру. У страховій сфері акціонування найбільше зачепило страхування життя. Оцінка цього процесу, виявлення перспектив розвитку некомерційних форм страхування та можливості впровадження в українську практику вимагають подальших наукових розробок.

Список літератури:

1. Стрельбіцький П.А. Товариства взаємного страхування: зародження, розвиток, становлення [Текст] / П.А. Стрельбіцький // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – 2003. – № 2(6). – С. 264-271.
2. Association of Mutual Insurers and Insurance Cooperatives in Europe: Annual Report 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.amice-eu.org/publications/annual_report.aspx – Назва з екрану
3. Логвинова И. Л. Тенденции изменения масштабов деятельности взаимных страховых организаций, осуществляющих личное страхование [Текст] / И. Л. Логвинова // Прикладная эконометрика: научно-практический журнал. – 2010 – № 2. – С. 101-110.
4. Natural catastrophes and man-made disasters in 2012: A year of extreme weather events in the US // Sigma No 2/2013, p. 13.
5. ICMIF: Mutual and Cooperative Insurers Continue to Outperform the Rest of the Insurance Market [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://news.advisen.com/documents/AMX/20131217/06/201312170631CONTIFY_NEWS_0010696210.xml – Назва з екрану
6. Market Insights USA 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.seia.org/research-resources/us-solar-market-insight-2012-year-review>.
7. Global Mutual Market Share 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ica.coop/en/media/news/mutual-insurers-outpace-wider-insurance-sector>.
8. New York Life Insurance Company [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://en.wikipedia.org/wiki/New_York_Life_Insurance_Company – Назва з екрану
9. SMI History – Saskatchewan Mutual Insurance Company [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.saskmutual.com/history.html>.
10. Overview of NAMIC [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.namic.org/aboutnamic/overview.asp> – Назва з екрану
11. Lal C. Chugh and Joseph W. Meador. Demutualization in the life insurance industry: a study of effectiveness Published in Review of Business Winter 2006 Vol. 27, Number 1, pp 10-17.
12. Пантелеймоненко А.О. Про сутність процесу демутуалізації кооперативів [Текст] / А.О. Пантелеймоненко // Збірник наукових праць Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту. – 2011. – № 1. – С. 94-102.

Тимошенко І. В.

Полтавський університет економіки і торгівлі

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ НЕКОММЕРЧЕСКИХ ФОРМ СТРАХОВАНИЯ НА СЕВЕРОАМЕРИКАНСКОМ РЫНКЕ СТРАХОВЫХ УСЛУГ

Резюме

Отражена специфика функционирования некоммерческих форм страхования, представленных обществами взаимного страхования и страховыми кооперативами. Исследовано их место на североамериканском рынке страховых услуг. Определены тенденции развития названных организаций в условиях мировой глобализации.

Ключевые слова: североамериканский страховой рынок, некоммерческие формы страхования, ассоциации обществ взаимного страхования и страховых кооперативов, акционирование.

Tymoshenko I. V.

Poltava University of Economics and Trade

THE TENDENCIES OF NONPROFIT INSURANCE FORMS DEVELOPMENT ON THE NORTH AMERICAN INSURANCE SERVICES MARKET

Summary

The specifics of nonprofit forms of insurance, their functioning and tendencies of development within world globalization are investigated. Their place on the North American insurance market is identified. The tendencies of their further development within globalization are determined.

Key words: North American insurance market, nonprofit insurance forms, mutual insurance societies and insurance cooperatives associations, demutualization.

УДК 346.5:338.5

Яцкевич І. В.

Одеський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України

ТРАНСФЕРТНА ЦІНА: СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИК РОЗРАХУНКУ

У статті досліджується світовий досвід використання методик розрахунку трансфертних цін за допомогою державного регулювання. У статті розглядається досвід таких країн, як США, Великобританія, Німеччина, Росія, Україна, Республік Казахстан та Білорусь.

Ключові слова: держава, методика, регулювання, світовий досвід, трансфертна ціна.

Постановка проблеми. Однією з визначальних особливостей сучасного етапу розвитку світового господарства є формування та розвитку підприємств на основі трансфертних механізмів. Дані відносини дають змогу перерозподіляти фінансові активи, уникати сплати податків і митних зборів та уникати валютний контроль. За таких умов фінансова система інтегруючих підприємств удосконалюється, стає надзвичайно гнучкою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо сутності, формування та регулювання трансфертних цін досліджувалося такими вченими-економістами, як О. Терещенко, Т. Козенкова, Д. Войко, Р. Костирко та ін. [1-6]. Проте досвід регулювання та практика використання трансфертних цін не встановили єдину методику її розрахунку, що потребує подальшого їхнього дослідження та систематизації.

Трансфертна ціна (далі – ТЦ) – це об'єктивне явище, що з'явилося внаслідок децентралізації та представляє торгівлю всередині підприємства. Водночас ТЦ створюється для мінімізації транзакційних витрат, вона дозволяє ефективно управляти підприємством, розподіляти ресурси, виробляти стратегічні рішення тощо.

Наявність ТЦ спонукає здійснювати державний контроль, який знаходить відбиток у її державно-

му регулюванні, метою якого є створення законодавчих інструментів для визначення трансфертної ціни, регламентація щодо їхнього використання в угодах між пов'язаними сторонами та податковими зобов'язаннями останніх. Відповідно, об'єктом державного регулювання є ТЦ, які формуються між суб'єктами підприємницької діяльності при створенні та реалізації продукції (робіт, послуг).

Реалізація принципів державного регулювання ТЦ передбачає необхідність створення нормативно-законодавчих актів та методичних рекомендацій, які дозволяють забезпечити впровадження встановлених методів, а також принципи, операції, документації і методи для податкового контролю та підходи до узгодження цін.

Водночас процес державного регулювання ТЦ потребує удосконалення для вирішення таких питань, як узгодженість інтересів усіх учасників даних відносин; затвердження джерел інформації для визначення, формування та контролю за ТЦ; урахування специфіки галузей; утиліт майнових інтересів підприємств; урахування значної кількості посередників, цінове зловживання та ін. Проблема удосконалення законодавства у даному питанні полягає в тому, що ТЦ є каменем спотикання у взаєминах платників податків та уповноважених органів.